

Αταξίες για την επαναφορά της τάξης

Οι Αταξίες είναι το έκτο βιβλίο του ψυχιάτρου, συγγραφέα, ζωγράφου και μέλους του Κοινωνικού Ιατρείου Θεσσαλονίκης Μόδη Γούναρη. Το κομψό βιβλιαράκι που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πανοπτικών, περιλαμβάνει έξι διηγήματα, συνδεδετικός κρίκος των οποίων, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, είναι οι «αταξίες» κάποιων ανήλικων ή νεαρών πρωταγωνιστών των διηγημάτων.

Στον πρώτη ιστορία, με τίτλο, «Μάρκος», ο γοητευτικός, αρρενωπός πρωταγωνιστής του διηγήματος και ηγετικό στέλεχος της Αριστεράς, ο Δημήτρης, μαθαίνει πως ο γιος του είναι ομοφυλόφιλος, συνειδητοποιώντας ότι, παρότι «θυελλώδης υπερασπιστής της ανθρώπινης απελευθέρωσης από όλα τα δεσμά», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο συγγραφέας, στην πραγματικότητα είναι ένας δυσκίνητος μικροαστός πατριάρχης, τόσο οικείος στη συντηρητική κοινωνία που με ιδεολογική προσήλωση πασχίζει να αλλάξει. Στον «Χαρταετό», ο πρωτοπρόσωπος αφηγητής μεταφέρεται στην παιδική ηλικία και στην προσπάθειά του να πετάξει έναν κόκκινο χαρταετό την Καθαρά Δευτέρα· ο αφηγητής δυσφορεί με τις υπέρμετρες προσπάθειες του πατέρα να του εξηγήσει τον τρόπο που ίπταται ο χαρταετός, ουσιαστικά απομακρύνοντας τον πρωταγωνιστή από οποιαδήποτε αίσθηση παιδικής ανεμελιάς. Όταν τελικά ο σπάγγος που συγκρατούσε τον χαρταετό κοπεί –από μία θαρρείς θεϊκή παρέμβαση– ο πρωταγωνιστής θα νιώσει όμορφα παρακολουθώντας τον περήφανο χάρτινο φυγά στον γαλανό ουρανό.

Στη «Δοκιμασία», μία μητέρα με εμφανείς αυτοκτονικές τάσεις ύστερα από την εγκατάλειψη από τον σύζυγό της, ζητάει από το μονάκριβο παιδί της να μάθει πόσο πολύ την αγαπάει: με την επίφαση της μητρικής αγάπης ζητάει από τον γιο της να αυτοκτονήσουν μαζί. Η δοκιμασία καταλήγει διπλή, αφού δοκιμάζεται τόσο η απελπισία της μητέρας όσο και η αγάπη του παιδιού της. Στη «Δασκάλα», η Κατερίνα, μαθήτρια της τετάρτης δημοτικού, χάνει σταδιακά το χαμόγελο και την ξεγνοιασιά της ηλικίας εξαιτίας της δασκάλας της· η τελευταία εμφανίζεται αυταρχική, εμμονική, με υποβόσκουσες εθνικιστικές και ρατσιστικές τάσεις. Η Βάσω, αδερφή της Κατερίνας, θα αλλάξει τα δεδομένα, προβαίνοντας σε μια συμβολική κίνηση, όπου ο εύθραυστος ψυχισμός της μικρής της αδερφής θα σωματοποιηθεί στο πλαστικό κορμί μιας κούκλας.

Στο διήγημα «Στην παραλία», ο πρωτοπρόσωπος αφηγητής παρακολουθεί μελετώντας (ή μελετά παρακολουθώντας) τον κόσμο που πηγαινοέρχεται στην Παραλία της Θεσσαλονίκης· με αφορμή έναν σκυλοτσακωμό, το ενδιαφέρον του εστιάζεται σε ένα τσιγγανάκι, έναν μικρό κι αόρατο παρία που ζει και κινείται στα ορατά χνάρια της κοινωνίας. Η σκηνή όπου ο ανήλικος απόκληρος παίζει μόνος του τη νύχτα στην έρημη παιδική χαρά, είναι από τις κορυφαίες σκηνές του βιβλίου. Στην ιστορία που κλείνει τη συλλογή, τη «Φτώχεια», η Μάγδα και η Όλγα είναι συμμαθήτριες και πολύ καλές φίλες. Η Μάγδα προέρχεται από μεσοαστική οικογένεια, η Όλγα όμως προέρχεται «από τα κάτω»: μένει σε ένα μικροσκοπικό σπίτι με τον παράλυτο πατέρα της και την κακοπληρωμένη μητέρα της. Η Μάγδα, γράφοντας τη λέξη «φτώχεια», αρχίζει και νιώθει την έννοια της λέξης· στο τέλος, δεν θα διστάσει να τα βάλει με θεούς κι ανθρώπους για να υποστηρίξει την άπορη φίλη της.

Στα διηγήματα της συλλογής, έντονο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι έννοιες της «βοήθειας» και της «αλληλεγγύης»: οι ανήλικοι πρωταγωνιστές των ιστοριών φαίνονται να αντιλαμβάνονται διαφορετικά, πιο ουσιαστικά και σε βάθος, το περιεχόμενο των παραπάνω ιδεών, αφού βρίσκονται πολύ μακριά από τις επιβαλλόμενες κοινωνικές πρακτικές του ενήλικου κόσμου. Οι «αταξίες» λοιπόν του τίτλου είναι απαραίτητες για να επανέλθει η χαμένη ισορροπία, φυσική ή μη, στους κόσμους των διηγημάτων.

Κώστας Δρουγαλάς, Bookpress, 13-11-2018